

datum: 19 november 2025

Screeningsplicht bij vergunningen voor eigen aanvragen

Samenvatting standpunt:

De gemeenten dringen aan op een snelle, rechtszekere oplossing voor het feit dat gemeenten eigen MER-screeningsplichtige activiteiten niet zelf mogen vergunnen. We zien twee oplossingsmogelijkheden, met telkens andere aandachtspunten. **Update sinds laatste DB: er is inmiddels een voorstel van decreet ingediend. Dit geeft de bevoegdheid aan de provincies indien een gemeentelijk project MER-plichtig is. De VVSG kan hiermee akkoord gaan, maar:**

We vragen de discussie te verbreden omdat -los van de screeningsplicht- gemeenten nu niet bevoegd zijn voor sommige aanvragen, terwijl het lokale bestuursniveau wel het best geplaatst is om die te beoordelen. De opmaak van een gemeentelijke lijst kan daarvoor een oplossing bieden.

1. Wat vooraf ging

1.1. het Wasserijsite-arrest

Vanaf oktober 2022 is het niet meer duidelijk bij wie de gemeente sommige van haar eigen vergunningsaanvragen moet indienen. Het gaat om projecten met een MER-screening, waar de vergunningverlenende overheid eerst moet beoordelen of een milieueffectenrapport nodig is. Het gaat bijvoorbeeld om de aanleg van industrieterreinen, stadontwikkeling of nieuwe wegen ([bijlage III bij het MER-besluit](#)). Een milieueffectenrapport brengt de impact op mens en milieu in kaart en stelt bij waar nodig. Bij kleinere projecten beslist een screening of zo'n rapport verplicht is. Op gemeentelijk niveau is de uitkomst van zo'n screening overigens veelal dat de opmaak van een MER niet nodig is.

In [het zgn. waterijsite-arrest](#) oordeelde de Raad voor Vergunningsbetwistingen (RvVb) dat een omgevingsambtenaar "redelijkerwijze niet 'op objectieve wijze' kan oordelen" of een MER nodig is in dossiers ingediend door de gemeente.

1.2. Decreetwijziging

Om te voorkomen dat projecten van overheden stil zouden vallen werd op 18 april 2023, rechtstreeks in de plenaire vergadering van het Vlaams parlement een [wijziging van het omgevingsvergunningsdecreet](#) doorgevoerd. Het artikel bepaalde voortaan uitdrukkelijk dat de omgevingsambtenaar onafhankelijk en neutraal functioneert (art. 9 omgevingsvergunningsdecreet). Zo meende het parlement dat hij voortaan wél kon

oordelen of een MER nodig is bij screeningsplichtige projecten van de gemeente. Een gemeente mocht opnieuw haar eigen aanvragen behandelen.

1.3. Grondwettelijk Hof vernietigt de decreetswijziging

Het Grondwettelijk Hof vernietigde inmiddels de regelgeving die toeliet dat gemeenten zelf hun eigen MER-screeningsplichtige aanvragen behandelen (arrest van 18 september 2025, nr. 122/2025). De Europese MER-richtlijn laat overheden toe hun eigen aanvragen te beoordelen, maar enkel als er een 'passende scheiding' bestaat tussen de diensten. Het Europees Hof van Justitie stelt dat zo'n scheiding pas bestaat als de administratie beschikt over eigen middelen en personeel. Het Grondwettelijk Hof oordeelt dat de omgevingsambtenaar en de algemeen directeur niet onafhankelijk genoeg zijn.

2. Impact uitspraak Grondwettelijk Hof

De uitspraak van het Grondwettelijk Hof heeft grote gevolgen voor publieke projecten. Het Departement Omgeving beveelt voorlopig de volgende werkwijze aan:

- Gemeenten dienen nieuwe aanvragen in bij de deputatie
- Al ingediende aanvragen die nog niet ontvankelijk zijn verklaard, stuurt de gemeente door naar de deputatie
- Al ingediende aanvragen die wél al ontvankelijk zijn verklaard, zet de gemeente best stop om die opnieuw in te dienen bij de provincie.

De aanpak van het Departement Omgeving is op korte termijn misschien werkbaar, maar ze schept tegelijk rechtsonzekerheid. In de regelgeving staat duidelijk dat het college, en niet de deputatie, de vergunningverlenende overheid is. Dat roept de vraag op hoe rechtszeker vergunningen zijn die door een overheid zijn afgeleverd die volgens de regelgeving niet bevoegd is.

Voor bestaande vergunningen geldt dat ze blijven gelden, maar hun juridische zekerheid is verzwakt. Want er kan opnieuw tegen in beroep worden gegaan.

3. Mogelijke oplossingen

De VVSG ziet drie pistes om de rechtsonzekerheid weg te nemen:

1. Passende scheiding binnen de gemeente

Er komt een daadwerkelijk passende scheiding bij de gemeente, waarbij de omgevingsambtenaar nog meer onafhankelijk functioneert ten opzichte van het college. We zien alleen niet hoe dit in de praktijk vorm kan krijgen, want volgens het Hof zou de omgevingsambtenaar eigen personeel en eigen budget moeten hebben.

2. Hele vergunningsbeslissing naar de provincie

De provincie beslist over gemeentelijke aanvragen. Deze werkwijze heeft als nadeel dat een overheid over een aanvraag gaat beslissen die niet per se terreinkennis heeft. Bovendien verliest de lokale overheid zeggenschap over haar eigen wegen en andere projecten. In deze piste moet ook verduidelijkt worden of gemeenten het openbaar onderzoek organiseren of de provincie zelf dat doet.

Dankzij het omgevingsloket heeft het de voorkeur dat de provincie dit zelf doet.
Update sinds laatste DB: Inmiddels is duidelijk dat Vlaanderen voor deze piste kiest

3. Screening naar Vlaams Expertisecentrum MER

Het Expertisecentrum beoordeelt of een MER nodig is. Gemeenten blijven bevoegd voor de vergunningsbeslissing over hun projecten, terwijl de MER-deskundigheid gebundeld wordt bij een onafhankelijke instantie. Gemeenten blijven zeggenschap hebben over ingrepen in de publieke ruimte en de eigen stadsontwikkelingsprojecten én een instantie die toch al veel deskundigheid in huis heeft spreekt zich uit over de noodzaak tot MER. Die bundeling van kennis heeft schaalvoordelen en de scheiding tussen het Expertisecentrum en het college (en de deputatie) is overduidelijk. De al lang bestaande situatie dat overheden zichzelf vergunnen vinden we verdedigbaar.

4. Standpunt VVSG

Lokale besturen willen aan de vooravond van de opmaak van hun meerjarenplannen tal van investeringen aankondigen, ze willen die ook deze legislatuur kunnen uitvoeren.

Vandaar dat snel en rechtszeker handelen aangewezen is. Alle pistes vragen een wijziging van de regelgeving. Update sinds afgelopen DB: Vandaar dat we blij zijn met het voorstel van decreet zoals dat op 6 november in het parlement is ingediend.

We vragen ook een **duiding welke aanvragers nu wél of niet voortaan hun aanvraag moeten indienen bij de deputatie**. Met andere woorden: wanneer is sprake van voldoende onafhankelijkheid en wanneer niet. Denk aan woonmaatschappij, drinkwaterbedrijven, gemeentescholen, autonome gemeentebedrijven, intercommunales, scholen,... Update sinds afgelopen DB: In de Memorie van Toelichting van het voorstel van decreet is hieraan tegemoet gekomen. Er wordt het volgende gesteld: De bevoegdheidsescalatie moet ook worden toegepast als uit de feiten blijkt dat ofwel het college van burgemeester en schepenen, ofwel de deputatie de (feitelijke) medeaanvrager is van het project. Dat kan ook het geval zijn als ze de vergunningsaanvraag niet zelf hebben ingediend. De vraag of het college van burgemeester en schepenen of de deputatie als (feitelijke) medeaanvrager wordt bestempeld, moet geval per geval worden beantwoord en hangt af van de mate waarin er een belangenconflict zou kunnen ontstaan bij de beoordeling van milieueffecten. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn – de opsomming is niet limitatief – als het lokaal bestuur zorgt voor meer dan 50 procent van de financiering van de formele aanvrager van het project of beschikt over meer dan 50 procent van de beslissingsbevoegdheid, of zelf een zakelijk recht heeft in het project."

De gemeenten nemen geen definitieve keuze tussen de optie 'bevoegdheid hele vergunning naar provincie' en de optie 'bevoegdheid screening naar Vlaams Expertisecentrum MER - eindbeslissing bij college'.

Wel geven we de volgende aandachtspunten mee:

- hele vergunningsbeslissing naar de provincie heeft als nadeel dat vertraging dreigt: gemeenten kunnen niet meer beslissen over inrichting openbaar domein of grotere eigen projecten (genre 'zwembad').
- hele vergunningsbeslissing naar de provincie heeft als voordeel dat het perceptieprobleem dat er is over dat lokale overheden hun eigen projecten beoordelen, verdwijnt.
- De VVSG vindt dat de beslisbevoegdheid voor eigen projecten die niet MER-screeningsplichtig zijn, sowieso bij het lokaal bestuur moet blijven.
- Screening door het Expertisecentrum MER heeft als voordeel dat vertraging voor projecten van algemeen belang tot een minimum beperkt blijft. Bovendien is de expertise over de beslissing over de MER-screening, toch eerder een technische materie, zo gebundeld, in plaats van verspreid over alle gemeenten. Dit vraagt wel een bijkomende investering op Vlaams niveau, maar dit lijkt al met al efficiënter dan de verspreiding van de kennis over 285 lokale besturen en vijf provincies.

We vragen tot slot de discussie te verbreden: op dit moment is, omwille van de koppeling aan klasse 1 bedrijvigheid en de provinciale lijst, de provincie nog wel degelijk bevoegd voor aanvragen waarover gemeente eigenlijk best zélf zou beslissen. Het gaat dan om sommige aanvragen met een sterk stedenbouwkundige impact, maar die omwille van bijvoorbeeld een koel- of verwarmingsinstallatie ook een klasse 1-aspect hebben, waardoor ook het ruimtelijk luik naar de provincie verhuist. Die bevoegdheidsverdeling verdient dus ook een evaluatie. Daarom vragen we een lijst met gemeentelijke projecten waarvoor de gemeente bevoegd blijft ook al zit er een klasse 1-element in de aanvraag (uitvoering van artikel 2, 5° omgevingsvergunningsdecreet).

Op 1 december worden gemeenten bevoegd om zelf bij de opmaak van ruimtelijke plannen de MER- screening uit te voeren en het eventuele MER op te maken. Ook hier lijkt de functionele scheiding mogelijk onvoldoende te zijn. Ook hiervoor moet mogelijk dus een oplossing worden gezocht, waarbij we niet willen dat gemeenten de bevoegdheid om ruimtelijke plannen op te maken verliezen. **Update sinds afgelopen DB: Hierop antwoordde Jo Brouns, Vlaams minister voor Omgeving dat dit toch wat anders is, aangezien een RUP 'van nature een groter algemeen nut dienen dan een vergunningsaanvraag. Er is ook nog geen juridische uitspraak die een probleem vaststelt met de plannen' (zie vraag om uitleg Jurgen Callaerts).**